

Kartlegging av naturmangfold på Konnerud, Drammen kommune

Anders Thylén og Kjell Magne Olsen

BioFokus-notat 2017-35

BIO
FOKUS

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag for Drammen kommune kartlagt naturverdier i planområde for sentrumsutvikling på Konnerud i Drammen kommune.

To eldre naturtypelokaliteter (Svensedammen og Verkenselva) er revidert mht. verdi og avgrensning, begge er nå gitt B-verdi. Det er i tillegg registrert to nye naturtypelokaliteter samt fire lokaliteter med «andre naturverdier». Av de nye naturtypelokalitetene er det en rik sumpskog (B-verdi) og en dam (C-verdi). Svensedammen er også et viktig viltområde.

Nøkkelord

Drammen kommune
Konnerud
Reguleringsplan
Naturtyper
Rødlistearter
Fremmede arter

Omslag

Vestre del av Svensedammen.
Foto: Kjell Magne Olsen.

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-603-4

BioFokus-notat 2017-35

Tittel

Kartlegging av naturmangfold på Konnerud, Drammen kommune

Forfatter

Anders Thylén og Kjell Magne Olsen

Dato

17. oktober 2017

Antall sider

22 sider

Refereres som

Thylén, A. og Olsen, K.M. 2017. Kartlegging av naturmangfold på Konnerud, Drammen kommune . BioFokus-notat 2017-35. ISBN 978-82-8209-603-4. Stiftelsen BioFokus. Oslo

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgiver

Drammen kommune

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.
Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra:
<http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalléen 21, 0349 OSLO
Telefon 22 95 85 98

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Bakgrunn

Biofokus har på oppdrag for Drammen kommune kartlagt naturverdier i et område på Konnerud. Bakgrunnen er at det arbeides med områderegulering i forbindelse med videreutvikling av sentrumsbebyggelsen på Konnerud. Konnerud sentrum er i kommuneplanens arealdel (2016) avsatt til «Transformasjonsområde for byutvikling», hvilket innebærer at det for alle reguleringsplaner stilles krav til at "de overordnede, helhetlige sammenhengene for arealbruk, bebyggelsesstruktur, grønnstruktur, gang- og sykkelveger, vegsystem og kollektivbetjening for området er avklart". Det er utarbeidet forslag til planprogram (2016.11.17) for områderegulering og konsekvensutredning. Planprogrammet ble videre vedtatt den 20. juni 2017. Her sies følgende om utredninger knyttet til Kulturmiljø, naturmangfold og vannmiljø:

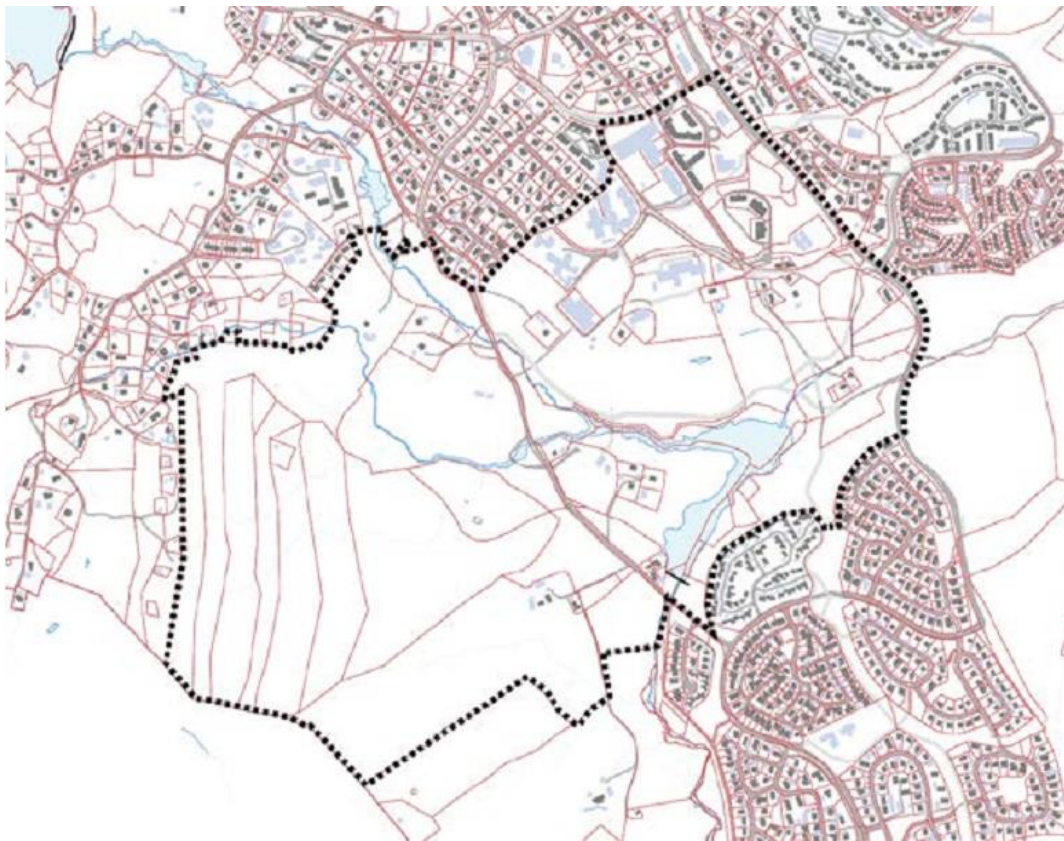
«Det finnes viktige kulturhistoriske og naturverdier i og langs Verkenselva og Svensedammen. Utvikling av anlegg og aktivitetsområder kan påvirke disse verdiene.

I planforslaget skal det redegjøres for:

- Planforslagets påvirkning på natur- og kulturhistoriske verdier i området.
- Det skal belyses hvordan eksisterende verdier kan inkluderes og forsterkes ved ny transformasjon og utvikling av området.»

Oppdraget til BioFokus omfatter kartlegging av naturtyper og arter, avgrensning, verdisetting og rapportering. Dette som grunnlag for oppstart av planarbeid. Oppdraget omfatter altså ikke konsekvensutredning.

Planområdet ble utvidet i vedtatt planprogram sammenlignet med forslaget fra november 2016. Utvidelsen omfatter skogareal og hensikten er kun å stadfeste eksisterende situasjon og regulere inn eksisterende skiløype og eventuelt rulleskiløype, og planen legger ikke til rette for noe nytt. Området for øvrig består som LNF. Oppdraget til BioFokus omfatter kun det opprinnelige planområdet (undersøkellesområdet) og ikke det utvidede. Både vedtatt planområde og undersøkelsesområdet vises i figur 1.

Figur 1: Planområde på Konnerud. Øverst undersøkelsesområdet til BioFokus, fra forslag til planprogram. Nederst det endelige planområdet, fra vedtatt planprogram.

Metode

Arbeidet har omfattet kartlegging av:

- Områder spesielt viktige for bevaring av biologisk mangfold (viktige naturtyper) etter DN-håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007) med tilhørende oppdaterte faktaark (Miljødirektoratet 2015).
- Utvalgte naturtyper iht. Naturmangfoldloven og Forskrift om utvalgte naturtyper (Lovdata/Miljødirektoratet).
- Levesteder for rødlistearter, med hovedfokus på karplanter, sopp, moser og lav. Rødlistekategorier følger gjeldende norsk rødliste (Kålås et al. 2015).
- Forekomster av svartlistearter iht. Fremmede arter i Norge - med norsk svartliste 2012 (Gederaas et al. 2012).
- Vannlevende organismer (fisk, bunndyr m.m.)
- Landlevende insekter (og til dels andre virvelløse dyr)
- Vilt, med fokus på fugler. Et feltbesøk gir imidlertid et begrenset bilde, og vurdering av vilt vil i stor grad baseres på eksisterende kunnskap.

Tilgjengelige naturdatabaser, først og fremst Naturbase (Miljødirektoratet 2016), Artskart (Artsdatabanken og GBIF Norge 2016) og geologiske kart (NGU 2016), samt litteratur, er gjennomgått for å samle eksisterende kunnskap om området. Feltarbeidet ble gjennomført av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen 02.06.2017.

Det er gjort undersøkelser av invertebratfauna i og rundt Svensedammen, samt spredt i hele undersøkelsesområdet. Prøver av bunnfauna ble tatt ved hjelp av stangsil, og det ble (slag)håvet insekter og andre invertebrater i vegetasjonen på land.

Som resultat av arbeidet leveres nye og oppdaterte naturtypedata til Fylkesmannen/Miljødirektoratet for innleggelse i Naturbase. Rødlistearter, svartlistearter og en del andre signal- og karakterarter som er kartlagt gjennom prosjektet er gjort tilgjengelig i Artskart (Artsdatabanken & GBIF Norge 2017).

I tillegg til naturtypelokalitetene er det registrert en del mindre areal med en viss naturverdi, men som ikke har kvaliteter som tilsvarer kravene til naturtyper etter DN-håndbok 13. Disse kan betegnes som de mest biologisk interessante arealene av den "vanlige" grønnstrukturen i området og er ment som innspill til utforming av grøntstrukturer i planområdet. Disse arealene tar også i dag til en viss grad vare på biomangfold, eller de kan utvikle seg til viktige nøkkelementer på sikt.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven (heretter forkortet NML) (Miljøverndepartementet 2009) legger føringer for hvordan naturens mangfold skal hensyntas ved ulike typer planlagte tiltak. Nedenfor er paragraf 8–10 under kap. II (alminnelige

bestemmelser om bærekraftig bruk) listet, og hver paragraf er kommentert med utgangspunkt i BioFokus' rolle i planprosjektet.

§ 8.(kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

- Vitenskapelig kunnskap kan være vanskelig å definere, men BioFokus baserer bl.a. sine vurderinger på den norske rødlisten for truede arter (Henriksen og Hilmo 2015), rødlisten for truede naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011), Artsdata-bankens oversikt over alle norske arters utbredelse (Artsdatabanken 2016) og Miljødirektoratet sin oversikt over prioriterte og utvalgte naturtyper, informasjon om vilt, samt prioriterte arter (Miljødirektoratet 2016). I tillegg finnes det store mengder informasjon fra biologiske undersøkelser gjennom flere tiår som vi bruker aktivt i våre vurderinger.
- BioFokus kartlegger artsmangfoldet og dokumenterer dette gjennom Artskarts løsninger.
- Vi avgrensner og verdivurderer naturtyper i henhold til DN-håndbok 13 og beskrivelsessystemet NiN.

§ 9.(føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Det vil ikke være mulig i løpet av en enkelt undersøkelse å få en fullstendig oversikt over alle biologiske verdier i et utredningsområde. BioFokus bruker derfor faglig skjønn for å avveie hvor detaljerte undersøkelsene trenger å være, samt bruker vår kunnskap om økologiske sammenhenger ved avgrensning og verdisetting av naturtyper, samt når konsekvensene av konkrete tiltak skal vurderes. Vi angir i rapporten noe om usikkerheten knyttet til registreringene, og om denne usikkerheten er akseptabel eller ikke. Vi vil foreslå tilleggskartlegginger dersom usikkerheten er for stor.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

BioFokus bruker de samme kildene som nevnt under «kunnskapsgrunnlaget», og gjør overordnede vurderinger av forekomster, trusler og økologiske sammenhenger på landskapsnivå. Situasjonen i det aktuelle landskapet vurderes også i et regionalt og nasjonalt perspektiv.

Tidligere registreringer

Det er fra før registrert to naturtypelokaliteter i planområdet. Drammen kommune ble kartlagt for naturtyper etter DN-håndbok 13 allerede i 1996 (Jensen 1996), komplettert med registreringer av dammer og tjern i 1999 (Jensen 1999) samt ytterligere registreringer i 2002-2003. At kartleggingene er så gamle innebærer også at de har mangler ift. dagens krav til beskrivelser og verdibegrunnelse.

I Artskart ligger enkelte registreringer av karplanter og insekter fra området, hvilket gir svært begrenset informasjon. Opplysninger om fugl er derimot gode.

Områdebeskrivelse

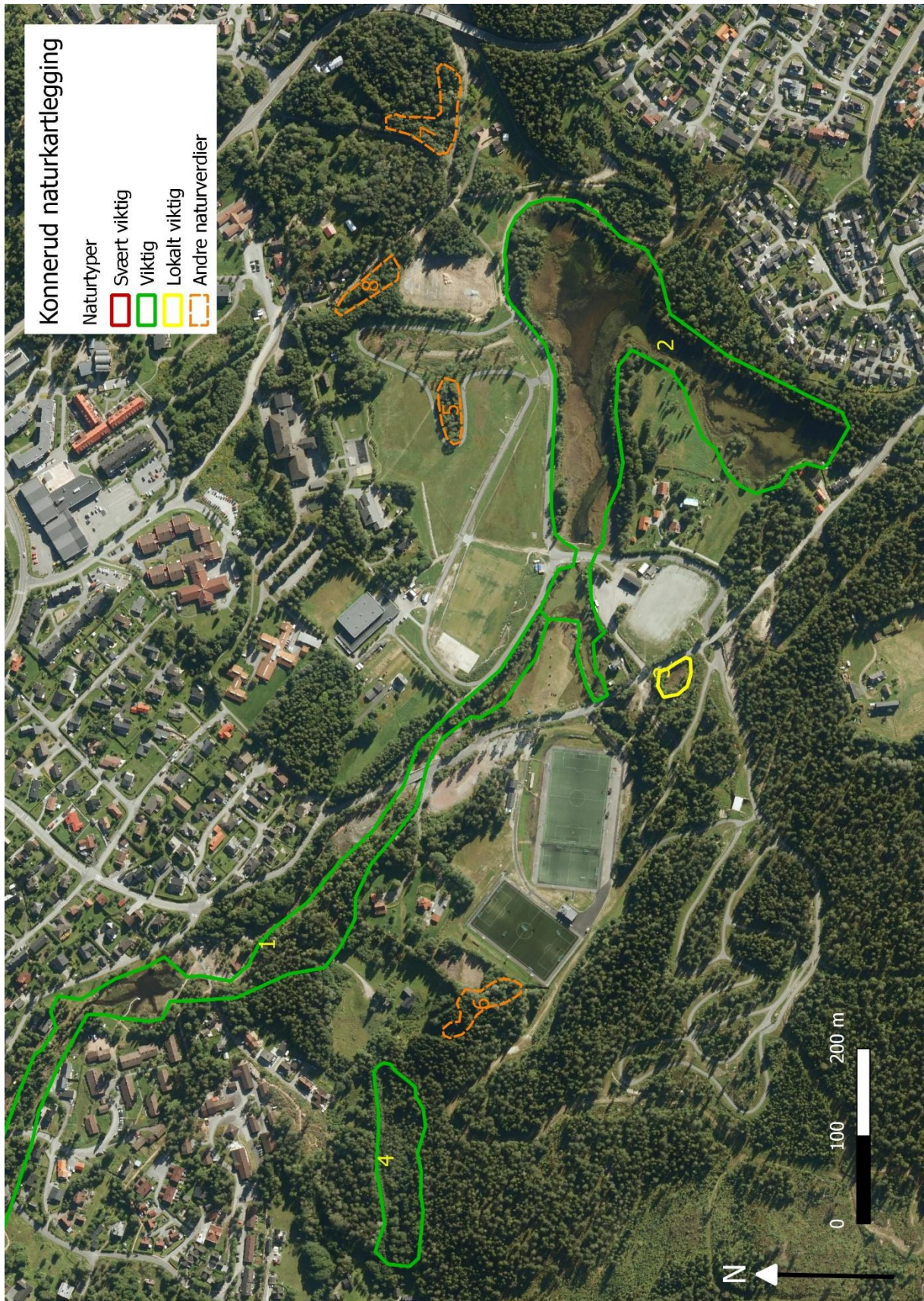
Planområdet ligger mellom sentrumsbebyggelsen på Konnerud i nord og skogene i Konnerudmarka i vest. Verkenselva og Svensedammen utgjør sentrale deler av landskapet. Sistnevnte er et svært grunt, næringsrikt vann. Landskapet på Konnerud er generelt preget av eldre tiders gruve- og bergtektvirksomhet. I planområdet er det gamle deponier av gruveavfall som påvirker tilstanden i vann og vassdrag. Mye av landarealet i planområdet er gammel kulturmark knyttet til gårdene i området, og har vært enten dyrket opp eller brukt til slått og/eller beite. I dag er det mye idrettsanlegg, enger som ligger brakk eller er preget av tilførsel av fyllmasser og ugress, veier, stier m.m. samt striper og partier med restarealer av skog. Berggrunnen i området består hovedsakelig av sandstein, hvilket gir middels kalkrike forhold for vegetasjonen. Skogarealene er i hovedsak fattige til intermediært rike, men med innslag av rikere lågurtskog enkelte steder, og ikke minst mer eller mindre velutviklet høystaudevegetasjon langs bekker og fuktsig. De lavereliggende delene av området, rundt Svensedammen og vassdraget, ligger under marin grense, mens skogområdene rundt i hovedsak ligger ovenfor. Planområdet ligger på grensa mellom boreonemoral og sørboreal sone, og på grensa mellom svakt oseanisk og klart oseanisk seksjon.

Naturtyper og naturverdier

Det ble kartlagt totalt fire naturtypelokaliteter i forbindelse med feltarbeidet i 2017, se figur 2 og tabell 1. Av disse er to registrert fra før og blir revidert, og to er nykartlagt.

Tabell 1: Naturtypelokaliteter innenfor planområdet på Konnerud.

Navn / nr	Data	Kommentarer
Verkenselva nord / 1	Viktig bekkedrag. B-verdi	Avgrensning og verdi er revidert i 2017.
Svensedammen / 2	Rik kulturlandskapssjø. B-verdi	Avgrensning og verdi er revidert i 2017.
Konnerud stadion SØ / 3	Dam. C-verdi	Nykartlagt 2017.
Veimot / 4	Rik sumpskog. B-verdi.	Nykartlagt 2017.

Figur 2: Naturverdier i planområde på Konnerud, med naturtyperlokalteter kartlagt i 2017.

Naturtypebeskrivelser for de ulike lokalitetene følger nedenfor:

1 Verkenselva nord

Viktig bekkedrag Verdi: B Areal : 54,39 daa

Innledning: Lokaliteten er opprinnelig kartlagt i 2002. Beskrivelse, avgrensning og verdi er revidert av BioFokus i 2017 forbindelse med reguleringsplanarbeid for Konnerud sentrum. Lokaliteten er kartlagt i felt 02.06.2017 av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen, BioFokus. Det er kun den søndre delen opp til Hammerdammen som er befart i 2017.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Konnerud i Drammen kommune, og utgjør bekkestrekningen mellom Stordammen i nordvest og Svensedammen i sørøst. Nedstrøms Svensedammen fortsetter vassdraget videre til det renner sammen med Bremsa, og er her avgrenset som en egen lokalitet sammen med Bremsa. Svensedammen utgjør også en egen lokalitet. Berggrunnen i området består hovedsakelig av sandstein, men i de øvre delene fra Stordammen er det også partier med kalkstein. Det er relativt tykke moreneavsetninger, og langs vassdraget også elveavsetninger. De nedre delene (ca. fra Verkenstråkket) ligger under marin grense.

Naturtyper utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten er kartlagt som viktig bekkedrag. Vassdraget går gjennom skog og kulturlandskap, sistnevnte med mye påvirkninger. Langs skogstrekningene er det dominerende intermediært kalkrik vegetasjon (svak lågurt), men med relativt store inslag av rikere høystaudevegetasjon og partier med flomskog/sumpskogspeg. Det er også partier med myr og stilleflytende partier med våtmarksvegetasjon (elvesnelle-starrsump). Gran, bjørk og ørevier er blant de dominerende treslagene, stedvis med større løvinnslag med bl.a. gråor, ask og svartvier.

Artsmangfold: Fra Stordammen oppstrøms er det opplysninger om både ål (VU iht. Norsk rødlista 2015), ørret og edelkreps (EN). Ask (VU) finnes i rikere partier i kantskogen. Høystaude- og sumpskogsarter som mjøddurt, vendelrot, kranskonvall og bekkeblom forekommer i partier. Ved dammer og myrpartier er det bl.a. registrert bekkekarse, skogsivaks, hesterumpe, tettegras, rusttjønnaks og brei dunkjevle. I de kalkrikere øvre delene er det større potensial for mer kalkkrevende arter.

Bruk tilstand og påvirkning: Deler av strekningen går gjennom bebyggelse og krysser flere veier. I nedre deler er det mye fyllmasser i kantene, både eldre og nyere fyllinger, og det er også partier med skrap og søppel. Vassdraget har tidligere vært utsatt for en del forurensning, bl.a. fra kloakk samt tungmetaller fra bergverksdrift og deponering av gruveavfall. Tilstanden er bedre nå, men deponiene avgir fortsatt sink og andre tungmetaller (Vann-nett).

Fremmede arter: I forstyrrede områder, f.eks nær Konnerud stadion, forekommer en del fremmedarter, spesielt hagelupin.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten utgjør en del av et sammenhengende vassdragssystem fra Stordammen, via Svensedammen og ned til sammenløpet med Bremsa.

Verdivurdering: Vassdraget har en forholdsvis intakt kantsone, utover strekningen inntil Konnerud stadion / Jarlsbergveien. Det er ikke imidlertid ikke påvist spesielt store naturkvaliteter eller arts mangfold i kantsonen, som skulle tilsi høyeste verdi. Lokaliteten vurderes derfor som viktig (B-verdi)..

Skjøtsel og hensyn: På skogstrekningen er det ikke behov for skjøtselstiltak. Fri utvikling vil heller kunne bidra til økte naturkvaliteter på sikt. Det er viktig å unngå forurensning samt å unngå tiltak som innebærer drenering av tilførselsbekker og våtmarker. Ytterligere utfylling i kantsonen vil også være

svært negativt for vassdraget. I kulturlandskapet nærmere Svensedammen kan kantsonen holdes mer åpen med noe rydding av krattoppslag. Noe tre- og viervegetasjon er likevel viktig å beholde.

Figur 3: Verkenselva, her med forholdsvis intakte partier med naturlig kantvegetasjon. Foto: Kjell Magne Olsen (venstre), Anders Thylén (høyre).

2 Svensedammen. Rik kulturlandskapssjø – Næringsrik utforming Verdi: **B** Areal : 67,05 daa

Innledning: Lokaliteten er opprinnelig kartlagt i 2002. Beskrivelse, avgrensning og verdi er revidert av BioFokus i 2017 forbindelse med reguleringsplanarbeid for Konnerud sentrum. Lokaliteten er kartlagt i felt 02.06.2017 av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen, BioFokus.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Konnerud i Drammen kommune, og utgjør en del av Verkenselva-vassdraget (kartlagt som egne naturtypelokaliteter). Berggrunnen i området består hovedsakelig av sandstein, som er overlagret av relativt tykke moreneavsetninger. Området ligger under marin grense, og vannet er omkranset av kulturmark i vest og nord og grenser til skog i øst. Dammen er svært grunn, store deler er ikke mer enn én meter dyp.

Naturtyper utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten er kartlagt som rik kulturlandskapssjø med næringsrik utforming. Det er en del takrør- og sivvegetasjon (bl.a. bred dunkjevle), og langs store deler av strandsonen er det elvesnelle-starrsummer. På sørvestsiden (nord for Dambråtan) finnes fuktenger med overgang mot elvesnelle-starrsump, også mindre partier med lavvokst fuktengvegetasjon med bl.a. blåknapp og harerug. Små kratt av gråselje og istervier vokser i kanten av våtmarken. I nordenden ved et bekkeutløp er det et mindre område med rik sumpskog dominert av bjørk og svartor med innslag av gran og selje. I feltsjiktet vokser bl.a. sumphaukeskjegg, mjøddurt, hvitbladtistel, bekkekarse, bekkeveronika, skogsivaks og bekkestjerneblom. Av flytebladsplanter i åpent vannspeil dominerer gul nøkkerose og vanlig tjønnaks.

Artsmangfold: Som nevnt er det i partier relativt rik vegetasjon, men med få sjeldne arter. Bever har tilhold i området, en beverhytte ble observert. Området er spesielt viktig for vann- og våtmarksfugl, både for hekkende arter og på trekk.

Bruk tilstand og påvirkning: Svensedammen er sterkt påvirket av tidligere virksomhet. Som navnet angir er det en dam, som er demt opp for lenge siden for å kunne benytte vannet som energikilde til møller og sager. Demningen ble ødelagt av en storflom i 1939, og dammen ble deretter fylt opp igjen først i 1964 (Byavisa Drammen). Det er deponert store mengder gruveavfall i dammen og i

Verkenselva oppstrøms dammen. Det er fortsatt relativt høye verdier av tungmetaller i bunnsedimentene (NINA 2000). Det har tidligere også vært avrenning av kloakk til dammen. Vannet er eutroft, og med kraftig gjengroing. I en kartlegging (1999–2000) konkluderte NINA med at næringsavrenning og redusert vannstand var årsaken til gjengroing av dammen. Dammen har de siste 15-20 årene vært skjøttet med uttak av vannvegetasjon for å holde vannspeilet åpent. Idrettsanlegg, landbruksaktiviteter, veier og massefyllinger går helt ned til strandlinjen flere steder, spesielt i nordvest.

Fremmede arter: Vasspest forekommer i dammen. Hagelupin finnes spredt i omgivelse rundt vannet, til dels ut i fuktengene og stedvis i større bestander. Solbær og ubestemt spirea vokser i kanten av sumpskogen i nord.

Del av helhetlig landskap: Dammen utgjør en del av Verkenselva-vassdraget og har tilgrensende naturtypelokaliteter både oppstrøms og nedstrøms.

Verdivurdering: Forholdsvis stor eutrof dam/vann med rik kantvegetasjon av siv/takrør, starr/elvesnelle og små forekomster av rik sumpskog og fukteng. Rik sumpskog er rødlistet som sterkt truet (EN) under typen "rikere myrkantmark i lavlandet". Kulturmarkseng (fuktengene) er rødlistet som sårbar (VU). Dammen er et viktig viltområde for vann- og våtmarksfugl. Det er registrert få rødlistearter og sjeldne arter utover fugl, og potensialet vurderes som begrenset. Dammen er også svært påvirket av eutrofiering, forurensning og aktiviteter i nærområdene, hvilket trekker verdien noe ned. Verdien vurderes derfor som viktig (B-verdi), hvilket er en nedgradering fra tidligere kartlegging.

Skjøtsel og hensyn: Fjerning av vannvegetasjon for å holde deler av vannspeilet fritt kan gjerne fortsette for å motvirke gjengroing. Samtidig er det viktig å la den naturlige flytebladsvegetasjonen utvikles i deler av dammen. Fuktengene i sørvest bør skjøttes med ekstensivt beite eller årlig slått.

Figur 4: Svensedammen. Til venstre nordlige del sett fra brua i vest. Foto: Anders Thylén. Til høyre fukteng (til venstre for personen i bildet) inntil sørvestre del av dammen. Foto: Kjell Magne Olsen.

3 Konnerud stadion SØ. Dam Verdi: C Areal : 1,16 daa

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av BioFokus ved Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 2.6.2017 forbindelse med reguleringsplanarbeid for Konnerud sentrum.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Konnerud i Drammen kommune, og utgjøres av en liten våtmark som ligger på vestsiden av Jarlsbergveien rett sør for Konnerud stadion. Berggrunnen i området består hovedsakelig av sandstein, som er overlagret av relativt tykke

moreneavsetninger. Området ligger under marin grense? Våtmarken grenser til vei og skrotemark i øst og nord og mot høyspentlinje på fastmark i vest og sør. **Naturtyper utforminger og vegetasjonstyper:** Lokaliteten er kartlagt som naturtypen dam, og består av en forsenkning med et lite areal åpen vannflate omgitt av elvesnelle-starrsump (helofyttsump). I ytterkanten er det tresjikt av bjørk og svartvier. Elvesnelle, flaskestarr og turvull dominerer feltsjiktet, og sumpen er fattig-intermediær på kalkskalaen.

Artsmangfold: Det vurderes å være potensial for småsalamander, men forekomst er ikke grundig undersøkt. Det er også potensial for øyenstikkere og vannlevende invertebrater.

Bruk tilstand og påvirkning: Dammen er trolig i sakte gjengroing. Veier og fyllmasser i tilgrensende områder bidrar til å isolere forekomsten og påvirker eventuelt også hydrologien negativt.

Fremmede arter: Det er ikke registrert fremmede arter innenfor lokaliteten.

Del av helhetlig landskap: Verkenselva-vassdraget og Svensedammen ligger i nærområdet, og det er enkelte andre småbekker og skogsdammer i landskapet.

Verdivurdering: Liten skogsdam med helofyttvegetasjon med naturlig preg. Våtmarken er ikke spesielt rik, men har et visst potensial for amfibier og vannlevende invertebrater. Vurderes derfor som lokalt viktig (C-verdi).

Skjøtsel og hensyn: På sikt kan det vurderes å restaurere dammen ved å grave den noe dypere og å fjerne noe biomasse. I tilfelle en slik restaurering bør deler av eksisterende vegetasjon beholdes.

Figur 5: Liten dam med helofyttvegetasjon sørøst for Konnerud stadion. Foto: Kjell Magne Olsen.

4 Veimot. Rik sumpskog, kildeskog og strandskog – Boreal kildeskog Verdi: B Areal : 10,4 daa

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av BioFokus ved Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 2.6.2017 forbindelse med reguleringsplanarbeid for Konnerud sentrum.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Konnerud i Drammen kommune, og ligger i en forsenkning langs en bekk vest for Veimot. Bekken deler seg i partier i flere løp. Berggrunnen i området består hovedsakelig av sandstein, som er overlagret av relativt tykke moreneavsetninger. Området ligger over marin grense.

Naturtyper utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten er kartlagt som rik sumpskog av typen boreal kildeskog. Gråor er dominerende treslag, men her finnes også bjørk, svartvier og hegg. Skogbunn er våt og det er partier med bevegelig markvann. Vegetasjonen har et kalkrikt preg, og består av høystaude- og sumparter. Skogen er relativt ung, trær med stammediameter på 15-20 cm, men det finnes likevel en del død ved av ulike treslag.

Artsmangfold: Rik vegetasjon av høystaude- og sumparter. Sumphaukeskjegg dominerer i partier. Her vokser også bl.a. bekkeblom, enghumleblom, skogsivaks, maigull, blåkoll, vendelrot, sneller, krypsoleie, skogkarse, småpiggnopp, gulldusk og firblad. Fagermoser dominerer i bunnsjiktet. Ballblom vokser i kanten av sumpen. Av sopp ble det registrert vanlige dødvedarter som orekjuke, rødrandkjuke og ildkjuke.

Bruk tilstand og påvirkning: Skogen er trolig første generasjon skog etter gjengroing av tidligere slåtte/beitemark på fuktmark. Flyfoto fra 1979 viser området som vesentlig mer åpent. Det kan være eldre grøfter i området, men de har liten påvirkning i dag.

Fremmede arter: Det er ikke registrert fremmede arter i området.

Del av helhetlig landskap: Sumpskoger er sjeldne i landskapet, men arealer med høystaudevegetasjon finnes spredt langs mindre bekker.

Verdivurdering: Sumpskogen er forholdsvis stor (10 daa), og med god dekning av kjennetegnende arter. Det er ikke registrert rødlistearter, men det kan være et visst potensial for bl.a. moser. Skogen er relativt ung, men hydrologien er intakt. Rik sumpskog er rødlistet som sterkt truet (EN) under typen "rikere myrkantmark i lavlandet". Iht. nytt faktaark for naturtypen (2014) scorer lokaliteten middels-høyt på størrelse, rødlistede naturtyper og påvirkning, og middels på arts mangfold, småskalavariasjon og landskapsøkologi. Samlet vurderes lokaliteten som viktig (B-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Det er ikke behov for skjøtsel for å bevare naturverdiene. Ved fravær av inngrep og hogst vil skogkvaliteter som gamle trær og død ved kunne utvikles på sikt. Det er viktig at det ikke blir gjort inngrep som påvirker hydrologien i området.

Figur 6: Rik og våt sumpskog vest for Veimot. Foto: Kjell Magne Olsen.

Andre naturverdier

Det er registrert fire områder med mindre naturverdier. Disse har en viss lokal betydning, og bør tas hensyn til i den grad det er mulig i videre planarbeid. Flere av lokalitetene vil kunne utvikle naturtypekvaliteter på sikt i den grad de tas vare på og forvaltes riktig. De omfatter skogholt med høystaudevegetasjon, men som ennå ikke har utviklet skoglige kvaliteter som tilfredsstillende kravene til naturtype etter DN-håndbok 13, samt en dam.

Tabell 2: Andre naturverdier avgrenset i planområdet.

Nr	Kommentarer
5	Liten dam med skogkanter. Påvirkning fra bl.a. fremmede arter. Fremmedarter bør fjernes, for øvrig kan skogholtet rundt dammen gjerne få utvikles fritt uten inngrep eller hogst.
6	Relativt rik høystaudevegetasjon inntil bekk. Til dels løvskog med bl.a. ask, til dels mer åpen mark. Skogholtet mot sør bør få utvikles fritt uten inngrep eller hogst. Det åpne partiet i nordvest kunne gjerne vært skjøttet som eng med årlig slått.
7	Løvskog med høystaudevegetasjon langs to bekker. Bør spares som skogholt, der skogen får utvikles fritt uten inngrep eller hogst.
8	Løvskog langs bekk med stor forekomst av skavgras. Hydrologien bør holdes intakt. Skogholtet bør spares uten inngrep eller omfattende hogst, men skogen kan evt. tynnes noe.

Artsmangfold

Mange ulike typer natur i området med barskog, løvskog, åpne områder, våtmark og vann gjør at området har et forholdsvis variert arts mangfold. Sterk menneskelig påvirkning gjør imidlertid at sjeldne og krevende arter har begrenset forekomst. Størst betydning har nok området for fugler som bruker våtmarkene rundt Svensedammen for enten hekking, rasting eller matsøk, samt for invertebrater knyttet til våtmarksområdene.

Figur 7: Registrerte "andre naturverdier" i planområdet. Til venstre dam i område 5. Foto: Anders Thylén. Til høyre ung løvskog med høystaudevegetasjon langs bekk i område 7. Foto: Kjell Magne Olsen.

Karplanter, sopp, moser og lav

Det er svært begrenset med rødlistearter av planter og sopp i planområdet. Ask, som er rødlistet som sårbar (VU) forekommer spredt i litt rikere skogpartier og i gjengroende kulturmark. Alm (også VU) forekommer mer sparsomt i rike skogpartier. Utover disse ble det ikke funnet andre rødlistearter av karplanter, moser, lav og sopp ved feltkartleggingen i 2017. Potensialet for rødlistearter av planter vurderes som begrenset.

Et par eldre registreringer av rødlistearter foreligger. Åkerrødtopp, rødlistet som kritisk truet (CR), skal være funnet i nærområdet i 2000. Funnsted angis som Damenga i bed/hagekant i boligområde. Det antas dermed at funnet er gjort utenfor planområdet, og at det heller dreier seg om en tilfeldig forekomst enn en stabil populasjon. Nattsmelle, rødlistet som sterkt truet (EN), ble i 2014 funnet «nord for Svensedammen» men med svært upresis koordinatangivelse. Funnet er angitt å være på «tørr grusmark». Nattsmelle forekommer normalt enten som åkerugras (mer og mer sjeldent) eller på «skrotemark», altså mark som er sterkt påvirket eller endret av menneskelig aktivitet, f.eks. veikanter, fyllinger og lignende. Det virker sannsynlig at funnet ble gjort innenfor planområdet, da det er mye brakkmark, fyllinger m.m. i de åpne områdene nord for Svensedammen. Det er likevel vanskelig å tillegge funnet noen spesiell forvaltningsmessig betydning. Arten er ettårig, og det er ikke sikkert den fortsatt er på samme sted, eller om den i det hele tatt fortsatt finnes i området.

Selv om vegetasjonen generelt er av intermediært kalkrik karakter er det mange steder i området rikere langs små bekker og fuktsig. Her er det ofte rik høystaudevegetasjon med flekkvise forekomster av regionalt noe sjeldne arter som ballblom og storklokke. I skogen inntil bekken i område 8 er det store mengder skavgras, som er en art som er avhengig av kildepåvirkning og er forholdsvis sjelden.

Av vedlevende sopp ble det kun funnet vanlige flerårige arter som ildkjuke, rødbrandkjuke og seljekjuke på død ved av gråor og selje. Potensialet for

krevende arter av sopp vurderes som begrenset, selv om f.eks. enkelte nær truede arter av vedlevende sopp potensielt skulle kunne finnes på død ved i skogholt med eldre skog. Det er heller ikke biotoper i området med stor sannsynlighet for sjeldne eller rødlistede arter av markboende sopp.

Vilt

Det foreligger ingen dokumenterte amfibieregistreringer (Artskart 2017) innenfor planområdet, og det ble heller ikke påvist ved årets feltarbeid. Både små- og storsalamander er kjent fra andre lokaliteter på Konnerud, og det vurderes å være et visst potensial for småsalamander tilknyttet dammene i planområdet.

For skogområdene og kulturlandskapet/det urbane landskapet i planområdet kan fuglefaunaen sies å være alminnelig for regionen. Svensedammen med kantsoner er imidlertid et viktig område for hekkende og rastende vann- og våtmarksfugl. Ved feltarbeidet i 2017 ble det i tilknytning til Svensedammen observert bl.a. sivspurv, stær, sandsvale og taksvale, samtlige rødlistet som nær truet (NT), samt tårnseiler og låvesvale. Sivspurv hekker trolig ved dammen, mens de øvrige hekker i nærområdene (noen muligens på bygninger innenfor planområdet) og bruker området for fødesøk (jakter insekter i luften over dammen). Av vannfugl ble kvinand og stokkand observert.

Av rødlistede arter for øvrig har fiskemåke (NT) tilhold ved dammen i hekkeperioden, mens hettemåke (VU) i følge Artskart ikke er observert de siste 10 årene. Sothøne (VU) har hekket i området og blir fortsatt observert ved dammen mer eller mindre årlig. Det er imidlertid usikkert om den fortsatt hekker her. Sivhøne (VU) hadde tidligere også tilhold ved dammen, men har ikke vært registrert her de siste 10 årene. Myrrikse (EN) er tidligere observert et par ganger i hekketida, men ikke i senere år. Gulspurv (NT) har tilhold i området året rundt.

Stjertand (VU) ses ofte på høsttrekket. Det foreligger også enkelte observasjoner av dvergdykker (VU) og fiskeørn (NT).

Av andre fuglearter kan nevnes at stillits har tilhold i området hele året. Gråhegre jakter i vannkanten gjennom de deler av året dammen er isfri, mens sildemåke har tilhold her i hekketida. Vintererle dukker opp til og fra, mest i trekketida, men kan muligens hekke langs Verkenselva. Av arter som ofte raster i dammen på trekk vår og høst kan nevnes grågås, laksand, krikand, brunnakke, skogsnipe og fossefall.

Bever har tilhold ved dammen, og en beverhytte ble observert ved befaringen.

Svensedammen med kantsoner kan samlet sies å være et viktig viltområde, med hovedfokus på fugler.

Landlevende invertebrater

Landlevende invertebrater ble i hovedsak kartlagt ved å slaghåve i felt- og busk-sjiktet. Været på undersøkelsesdatoen var imidlertid ikke det beste for å kartleggende flygende insekter, og resultatene er på ingen måte fyldestgjørende. Det er generelt et nokså rikt insektliv langs bekker og andre vannforekomster i området, men det ble ikke funnet verken rødlistearter eller andre spesielt interessante arter under feltarbeidet. Det er heller ingen slike funn (i hvert fall ikke rødlistearter) i Artskart. Grundigere undersøkelser under mer gunstige værforhold og også til andre tider på året vil sannsynligvis kunne frembringe noen rødlistearter, særlig langs de rikeste våtmarkene.

Vannlevende organismer

Fisk ble ikke undersøkt av BioFokus i 2017. Ved hjelp av stangsil ble det lett etter bunndyr i bekker og våtmarker, men ingen nevneverdige arter ble påvist. Også blant de vannlevende er det et visst potensial for rødlistete og ellers interessante arter i de rikeste våtmarkene.

Svartelistearter

Svartelistearter er innførte arter som er risikovurdert til å kunne ha negativ påvirkning på eksisterende flora og fauna. Arter innført til Norge etter år 1800 er vurdert på følgende skala: Ingen kjent risiko (NK), lav risiko (LO), potensielt høy risiko (PH), høy risiko (HI), svært høy risiko (SE). Arter i kategoriene HI og SE omtales som svartelistearter.

I brakkengene nord for Svensedammen, i områdene rundt Konnerud stadion og på fyllinger og andre sterkt påvirkede arealer som finnes rikelig i området, er det forholdsvis store forekomster av fremmede og svartelistede arter. Stedvis er det også spredning ut i mer naturlig vegetasjon. Hagelupin går f.eks. helt ut i fuktengene på sørvestsiden av Svensedammen.

Alle registrerte svartlistearter listes i tabell 3, og alle enkeltfunn er lagt inn i Artskart.

Tabell 3: Svartlistearter registrert i planområdet.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Risikokategori	Kommentar
<i>Arion vulgaris</i>	Brunskogsnegl	SE	I skogen langs Verkenselva
<i>Barbarea vulgaris</i>	Vinterkarse	SE	Spredt på forstyrret mark
<i>Branta canadensis</i>	Kanadagås	SE	Svensedammen
<i>Bunyas orientalis</i>	Russekål	HI	Spredt på forstyrret mark
<i>Elodea canadensis</i>	Vasspest	SE	Svensedammen, fra Artskart
<i>Fallopia japonica</i>	Parkslirekne	SE	Store bestand i NØ
<i>Lupinus polyphyllus</i>	Hagelupin	SE	I fuktenger inntil Svensedammen og

			på forstyrret mark spredt i planområdet
<i>Lonicera caerulea</i>	Blåleddved	SE	Nær Svensedammen, fra Artskart
<i>Lysimachia punctata</i>	Fagerfredløs	HI	Forstyrret mark i NØ
<i>Melilotus albus</i>	Hvitsteinkløver	SE	Små bestand på forstyrret mark
<i>Sambucus racemosa</i>	Rødhyll	HI	Hogstflater og kantsoner
<i>Spirea sp.</i>	Spirea	HI/SE	Bl.a. dammen område 5
<i>Solidago canadensis</i>	Kanadagulliris	SE	Små bestand på forstyrret mark

Figur 8: Stor bestand av den svartelistede arten parkslirekne øst i planområdet. Foto: Anders Thylén.

Oppsummering og hensyn

BioFokus vurderer at området nå er godt kartlagt for naturverdier. Selv om ikke alle artsgrupper er kartlagt i detalj, mener vi at kunnskapsgrunnlaget (NML § 8) nå er godt nok til å kunne vurdere potensial for ulike grupper og å vurdere området som helhet i forbindelse med områdeplan, jf. NML § 8 og 9.

Konsekvensvurdering av planlagte tiltak har ikke vært en del av BioFokus' oppdrag. Det gis derfor her kun en kort omtale og vurdering av området's sårbarhet og hvilke hensyn som kan være viktige å ta i videre planlegging.

De to viktigste elementene for å ivareta naturmangfold i området i forbindelse med videre planlegging og utbygging er å:

- Spare og ivareta kartlagte verdifulle naturtyper. Lokalitetene bør forvaltes med mål om langsiktig ivaretagelse og evt. videreutvikling av naturverdiene (se «skjøtsel og hensyn» for den enkelte naturtype). For å sikre dette bør det vurderes å gi arealbestemmelser for disse lokalitetene i områdeplanen.
- Ivareta et økologisk funksjonelt nettverk av grøntstruktur i planområdet. Verkenselva/Svensedammen med kantsoner bør selvfølgelig være sentralt i dette nettverket. Arealer kartlagt som «andre naturverdier» og generelt eksisterende naturmark bør i størst mulig grad innarbeides i framtidig grøntstruktur. Med «økologisk funksjonelt» menes her at grøntstruktur ikke bare bør planlegges som park og plen, men heller bestå av naturmark og naturlig vegetasjon, for rett og slett å kunne ha en økologisk funksjon for naturlig forekommende arter fra ulike artsgrupper.

I den grad disse to punktene blir ivaretatt i videre planlegging vil NML § 10, om økosystemtilnærming og samlet belastning, langt på vei være oppfylt. For å forbedre økosystemtilnærmingen og redusere belastningen bør det også vurderes restaurering og skjøtsel av enkelte arealer:

- Området er historisk et gammelt kulturlandskap med gardsbruk, åkre, og slått- og beitemarker. Kun mindre deler av dette (Vestmannsbråten) er igjen, men mye av det gamle kulturlandskapet er fortsatt åpen mark. Det kan av mange ulike grunner (identitet, trivsel, økologi) være relevant å ivareta noe av det gamle preget av kulturlandskap. Biologisk mest relevant ville være å ivareta noen enger som slåttemark. De engarealer som har naturverdier i dag og sånn sett er de viktigste å ivareta er fuktengene mot Svensedammen på østsiden av Vestmannsbråten. Årlig, tradisjonell og sen slått ville her kunne bidra til å ivareta og øke naturverdiene. I dette området vil det også være potensial for å utvide slåttearealet på tidligere dyrket mark (de noe tørrere delene lenger unna vannet). Arealer ved Veimot (evt. deler av område 6) kunne muligens også vært restaurert som slåttemark, men dette krever en nærmere vurdering.
- Områdets dammer kunne også ha vært utbedret for å på sikt opprettholde og utvikle muligheter for et rikt artsmangfold, bl.a. av amfibier. Tiltak som kan vurderes er å grave ut for å øke dybden på dammene. Slike tiltak må i tilfelle gjøres med stor forsiktighet og på «riktig måte» for å unngå skade på naturverdiene. Eventuelle tiltak må vurderes i samråd med biolog. For dammen ved Pettersvoll (område 5) er fjerning av fremmede arter, først og fremst store kratt av spirea, tiltak som også bør vurderes.

I forkant av utbygging bør eksisterende forekomster av svartlistearter kartlegges mer grundig. En bør også vurdere bekjempelse av enkelte arter, bl.a. hagelupin og parkslirekne, i forkant av utbygging. Slik bekjempelse startes så raskt som mulig, slik at den kan foregå over flere år.

For å unngå spredning og innførsel av fremmede arter må en ta generelle hensyn ved eventuell masseforflytting og massehåndtering. Det må ikke tilføres masser som er infiserte med frø av svartelistearter. For de arealer som er sterkt infiserte av fremmede arter bør masser gjenbrukes på stedet (men ikke som toppdekke) og ikke flyttes. De kan evt. også gjenbrukes dypt nede i fyllinger (med minimum 1 m overdekning av «rene» masser).

Figur 9: Vestmannsbråten ved Svensedammen. Det oransje arealet viser omtrentlig fuktengen som nevnes i teksten. Grønn strek viser naturtypeavgrensningen.

Referenser

Artsdatabanken og GBIF-Norge. 2017. Artskart.
<http://artskart.artsdatabanken.no/Default.aspx>

Byavisa Drammen. 2017. Skal åpne vannspeilet. 16. august 2017.

Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold, rev. utg. DN-håndbok 13.

Miljødirektoratet. 2017. Naturbase.

Miljødirektoratet 2015. Utkast til reviderte faktaark frå DN-håndbok 13.
[Naturtyper på land og i ferskvann](#)

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Iversen, E. R. og Mjelde, M. 2000. Tiltaksrettede undersøkelser i Svensedammen, Konnerud. NINA-rapport Inr 4284-2000.

Jensen, T. 1996. Fisketiltaksplan for Drammen kommune. En oversikt over kommunens vanntilknyttede naturkvaliteter. Drammen kommune, kultursektoren, naturforvaltningsseksjonen. Rapport nr 1/96. Drammen. 125 s.

Jensen, T. 1996. Viktige naturområder i Drammen kommune. Drammen kommune, kultursektoren, naturforvaltningsseksjonen. Rapport nr 3/96. 85 s.

Norsk Geologisk Undersøkelse, 2017. Digitalt berggrunnskart.
<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Norsk Geologisk Undersøkelse, 2017. Digitalt løsmassekart.
<http://geo.ngu.no/kart/losmasse/>

Norsk institutt for Vannforskning. 1977. Overvåking av Verkenselva, Konnerud. Rapport 0-55/75.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/rapport.htm>
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/notat.htm>